

Gera mokykla: sampratos problema

Vilija Targamadžė

Vilniaus universitetas, Ugdymo mokslų institutas, Filosofijos fakultetas, Universiteto g. 9, 01513 Vilnius,
vilija.targamadze@gmail.com

Anotacija. *Geros mokyklos koncepcija* patvirtinta 2015 metais, tačiau jos supratimas ir įgyvendinimas kelia abejonių. Kyla klausimas: ar Lietuvoje *Geros mokyklos koncepcija* (2015) suprantama adekvačiai kaip gera mokykla? Tuo tikslu atlikti du empiriniai tyrimai: pirmajame tyrime (2016 m.) dalyvavo ekspertai, susipažinę su *Geros mokyklos koncepcija*. Paaiškėjo, kad *Geros mokyklos koncepcija* visų ekspertų yra suprantama ir jiems priimtina – geros mokyklos samprata atskleidžiama tam tikrais savitais reikšminiais žodžiais, jos misijos apibrėžtis koreliuoja su koncepcijos esme ir jos prasminio turininio lauko brėžtimi. Ji teisingai suprantama kaip gairės brėžti savo mokyklos žemėlapyje atitinkamoje metodologinėje priėjoje, užkoduotoje *Geros mokyklos koncepcijoje*. Antrasis tyrimas (2018 m.), atliktas su kitais tyrėjais, parodė, kad geros mokyklos samprata yra problemiška: vieni informantai, respondentai ar ekspertai akcentuoja daugiau vienus, o kiti – kitus aspektus, tačiau ne visada pabrėžiami mokyklos bruožai, kuriais turi pasižymėti gera mokykla.

Esminiai žodžiai: *Geros mokyklos koncepcija, jos samprata, supratimas, empiriniai tyrimai.*

Įvadas

Nuolat kyla klausimas: „Kas yra gera mokykla?“. Ar tai mokykla, kurios tarptautiniai ir nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo rezultatai aukšti ar vidutiniai? O gal tai mokykla, kurioje mokiniai jaučiasi komfortiškai ir daro pažangą? Iki šiol yra blaškomasi tarp deklaruojamų ir realizuojamų *geros mokyklos* sampratų ir / ar jos bruožų. Tai dėl to, kad nėra Švietimo politikos. Pavyzdžiui, 2015 m. buvo patvirtinta *Geros mokyklos koncepcija*, tačiau ir toliau ignoruojami joje numatyti ugdymo rezultatai: mokinio branda, pasiekimai, pažanga. Tiesa, apie *gerą mokyklą* užsimenama Švietimo ir mokslo ministerijos parengtose *Bendrujų programų atnaujinimo gairėse* (Projektas, 2018-11-20) ir kt., be

to, 2017 m. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė nutarimą *Dėl bendrojo ugdymo mokyklos kaitos gairių patvirtinimo*. Tačiau *geros mokyklos* samprata ir jos įgyvendinimas kelia abejonių, nes realiai tai nėra užfiksuota; tai atsispindi nebent tik Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros (NMVA) 2016 m. parengtoje *Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programos, veiklos kokybės įsivertinimo metodikoje* ir jos pagrindu atliekamame mokyklų vertinime.

Geros mokyklos sampratos problematika Lietuvoje menkai tirta. Galima paminėti išsamesnius kelis tyrimus: V. Targamadžė (2016), V. Targamadžė, G. Žibėnienė, J. Česnulevičienė (2018), V. Targamadžė, G. Žibėnienė (2018). Šiuose tyrimuose, remiantis informantų, ekspertų, respondentų atsakymais, bandoma išsiaiškinti *geros mokyklos* sampratą, t. y. kaip šią sampratą suvokia tyrimo dalyviai.

Kyla klausimas: ar Lietuvoje *Geros mokyklos koncepcija* (2015) suprantama adekvačiai kaip *gera mokykla*?

Šiame turininiame lauke, pasitelkiant vienos autorės ir kartu su tyrimo grupe atliktus tyrimus, ir bus bandoma atsakyti į šį klausimą. Taigi, koks šio straipsnio teorinis ir praktinis reikšmingumas? Išsiaiškinus atsakymą į iškeltą klausimą, galima toliau modeliuoti tyrimus ir ieškoti atsako, kodėl (ne)deklaratyvūs dokumentai (ne)įgyvendinami, ir ieškoti šios *Koncepcijos* įgyvendinimo kelių.

Straipsnio *tikslas* – išsiaiškinti *geros mokyklos* sampratos adekvatumą *Geros mokyklos koncepcijai*.

Objektas – *geros mokyklos* samprata informantų, ekspertų, respondentų požiūriu.

Tyrimo *metodai*: dokumentų analizė, empirinių tyrimų analizė, bendrinimas.

Remiamasi socialinio konstruktyvizmo nuostata: savo asmeninį supratimą konstruoja patys žmonės, ir tai nėra tik jiems perduotų žinių ar gebėjimų veidrodinis atspindys, tai yra jų asmeninė refleksija (Kukla, 2000, 5).

Geros mokyklos sampratos turininio lauko brėžtis Geros mokyklos koncepcijos požiūriu

Geros mokyklos samprata ir jos turininis laukas yra pateikiamas *Geros mokyklos koncepcijoje* (2015, 1). Bendrajame skyriuje nurodoma šios mokyklos paskirtis:

„Būti universaliu šiuolaikinės mokyklos raidos orientyru, nurodančiu, kokie mokyklos bruožai laikomi vertingais bei pageidaujamais šalyje, paskatinti mokyklų bendruomenių kūrybiškumą bei ilgalaikes įvairių tipų mokyklų tobulinimo iniciatyvas.“ Taip pat pabrėžiama, kad ši *Koncepcija* „skirta visoms interesų grupėms: mokiniam, mokytojams, tėvams, mokyklų vadovams ir mokyklų savininko teises ir pareigas įgyvendinančioms institucijoms, dalyvių susirinkimams (savininkams), švietimo valdymo subjektams ir visuomenei“ (Ten pat).

Taigi, tai svarbus dokumentas, nurodantis bendrojo ugdymo mokyklos (mokyklos) veiklos kryptį ir gaires. Visa tai atsispindi *geros mokyklos apibrėžtyje (Geros mokyklos koncepcija, 2015, 2)*:

„Gera mokykla – pamatinėmis humanistinėmis vertybėmis ugdymą grindžianti, prasmės, atradimų ir asmens ugdymo(si) sėkmės siekianti mokykla, kuri savo veikloje vadovaujasi mokyklos bendruomenės susitarimais ir mokymusi. Ši geros mokyklos sąvoka apibrėžia pagrindines Koncepcijos vertybes ir nusako mokyklos veiklos tobulinimo kryptį.“

Nevienareikšmiškai pabrėžiama, kad ugdymas turi būti grindžiamas humanistinėmis vertybėmis. Dėl jų reikia susitarti nacionaliniu lygmeniu ir tai turi tapti svarbi ugdymo atrama. Be jokios abejonės, tai siejama su ugdymo filosofine, religine, pedagoginės srovės, psichologijos ar jų pagrįsto derinio metodologine prieiga. Tad turi atsirasti ugdymo filosofinis pagrindas (taip galima vadinti, atsižvelgiant į Lietuvoje susiklosčiusią tradiciją). Kiti mokyklos akcentai yra prasmės, atradimų ir asmens ugdymo(si) sėkmės siekis. Tai visiškai akivaizdu, nes veiklos prasmės pajauta ir pagava motyvuoja veikti, veiklą skatina atradimai ir sėkmė. Be to, tai siejasi su naująja karta (plačiau žiūrėti Targamadžė, Gridzijauskienė ir kt., 2015). O mokyklos veikla turi būti grindžiama bendrais susitarimais ir mokymusi. Vadinasi, reikia mokykloje mokytis tartis ir susitarti, drauge konstruoti mokyklos veiklą, ją tobulinti ir, be abejo, mokytis kiekvienam jos nariui ir visai organizacijai. Tai suponuoja mintį, kad kitas mokyklos atskaitos taškas yra konstruktyvizmo arba socialinio konstruktyvizmo teorija. Įsigilinus į jų turinį, galima rasti ne vieną ir ne du argumentus socialinio konstruktyvizmo teorijos naudai (konstruojama socialinė erdvė, socialiniai procesai, būtis ir pan.). Šiame kontekste svarbi A. Pollard (2002, 150–151) mintis: „Kreipiamas dėmesys į pagrindinių patyrusių dalyvių vaidmenį supažindinant mažiau patyrusius mokinius, „palaikant“ ir plečiant jų supratimą. Taigi pabrėžiantys tyrimai vadinami socialiniais konstruktyvistiniais, nes juose išlieka konstruktyvizmui būdingas dėmesys mokinio aktyvumui, bet sykiu pripažįstama socialinių procesų svarba.“

Turint omenyje, kad mokykloje pagrindinė veikla yra ugdomoji ir į ją sutelkiamas pagrindinis dėmesys, tai socialinis konstruktyvizmas yra visiškai priimtina ugdymo filosofija, kuri turi būti derinama su humanistinėmis vertybėmis. Tai daugiau filosofų (gal ugdymo filosofų) diskusijų laukas. Tačiau aiškėja, kad, nagrinėjant *geros mokyklos* problematiką, galima remtis socialiniu konstruktyvizmu (dėl žiūros kampo taip pat reikia sutarti, nes yra tam tikrų niuansų).

Toliau *Geros mokyklos koncepcijoje* (Koncepcijoje) veikla apibūdinama tam tikrais aspektais, kurie neatsiejami nuo jos charakteristikos (2015, 3–5):

1. Asmenybės ūgtis. Ją apibūdina šie bruožai: asmenybės branda, pasiekimai, pažanga;
2. Gyvenimas mokykloje: saviraiškus dalyvavimas;
3. Ugdymasis (mokymasis): dialogiškas ir tyrinėjantis;
4. Ugdymas (mokymas): paremiantis ugdymąsi (mokymąsi);
5. Darbuotojai: asmenybių įvairovė;
6. Mokyklos bendruomenė: besimokanti organizacija;

7. Lyderystė ir vadyba: įgalinančios;
8. Ugdymo(si) aplinka: dinamiška, atvira ir funkcionali;
9. Vietos bendruomenė ir mokyklos savininko teisės ir pareigas įgyvendinanti institucija, dalyvių susirinkimas (savininkas): įsipareigoję.

Visi devyni išvardyti aspektai *Koncepcijoje* yra gana išsamiai apibūdinami, pabrėžiami kaip svarbūs mokyklos veiklai – jų formavimui *gera mokykla* turėtų skirti ypatingą dėmesį, nes tai turi tapti mokyklos puoselėjama bruožais, veiklos kryptimi. Taigi, šie aspektai neatsiejami nuo *geros mokyklos* sampratos turininės erdvės.

Be to, dera atkreipti dėmesį ir į tai, kad mokyklos viziją ir strategiją turi kurti ne tik vadovai ar jų įpareigota grupelė žmonių (ar kad ji būtų „nuleista iš viršaus“), bet mokyklos mokytojai ir kiti darbuotojai, mokiniai ir jų tėvai, mokyklos savininko teisės turinti institucija, taip pat aktyviai dalyvauti turi ir vietinė bendruomenė. Tai būtų bendras darbas ir atsakomybė už mokyklos vizijos ir strategijos įgyvendinimą. Tada ir mokyklos veiklos turinys būtų jų bendras konstruktas. Ši veikla turėtų būti nukreipta į ugdymo rezultatus. Be to, „Pagrindiniai ir pageidaujami mokyklos veiklos rezultatai – mokinių asmenybės branda, individualias galimybes atitinkantys ugdymo(si) pasiekimai ir nuolatinė ugdymo(si) pažanga“ (Ten pat, 3). Taigi, derėtų susitarti ir dėl mokyklos veiklos rezultatų, kurie *Koncepcijoje* nėra suprantami tik kaip akademiniai pasiekimai.

Suprantama, *Geros mokyklos koncepcijoje* pateikta *geros mokyklos* samprata, nurodyti aspektai turi būti organiškai susiję. Jų fragmentavimas ar išskaidymas į tam tikrus segmentus, atitrūkstas nuo visumos, tols nuo *geros mokyklos* sampratos ir, be abejojimo, nebus jos kūrimas ir / ar jos turininės erdvės atliepimas.

Geros mokyklos sampratos suvokimas informantų, respondentų ir ekspertų požiūriu

Geros mokyklos sampratos adekvatumas *Geros mokyklos koncepcijos* (2015) turiniame lauke buvo autorės analizuojamas 2016 ir 2018 (kartu su tyrimo grupe) metais. Abu tyrimai rėmėsi humanistinio ugdymo raiška bendrojo ugdymo mokykloje pagal *geros mokyklos* konceptualias nuostatas (*Geros mokyklos koncepcija*, 2015) ir socialinio konstruktyvizmo nuostatas pagal A. Kuklą (2000, 5).

Pirmasis tyrimas atliktas 2016 m. sausio–vasario mėn. Siekta išsiaiškinti, kaip ekspertai supranta gerą mokyklą, kokias mato jos įgyvendinimo galimybes ir trikdžius. Pagal tam tikrus kriterijus buvo pasirinkta 10 ekspertų: po vieną iš Lietuvoje esančių tėvų organizacijų (Lietuvos tėvų forumo ir Nacionalinės šeimų ir tėvų asociacijos), du atstovavo nacionalinio lygmens švietimo politiką įgyvendinančioms institucijoms, du tautinių bendrojo ugdymo mokyklų atstovai ir po du atstovus iš bendrojo ugdymo mokyklų lietuvių mokomąja kalba ir iš katalikiškų mokyklų (plačiau žiūrėti Targamadžė, 2016). Atkreiptinas dėmesys, kad kiekvienoje grupėje, išskyrus vadovus, buvo bent po

vieną *Geros mokyklos koncepcijos* bendraautorį, o vadovai buvo pasirinkti turintys ne mažiau kaip trejų metų vadovavimo mokyklai stažą ir susipažinę su *Koncepcija*.

Tyrimo metu paaiškėjo, kad *Geros mokyklos koncepcija* visų ekspertų yra suprantama ir jiems priimtina – *geros mokyklos* samprata atskleidžiama tam tikrais savitais reikšminiais žodžiais, jos misijos apibrėžtis koreliuoja su *Koncepcijos* esme ir jos prasminio turinio lauko brėžtimi. Ji teisingai suprantama kaip gairės brėžti savo mokyklos žemėlapi atitinkamoje metodologinėje prieigoje, užkoduotoje *Geros mokyklos koncepcijoje* (Targamadžė, 2016, 14). Tad ir buvo suformuluota išvada:

„Ekspertų nuomonių analizė leidžia teigti, kad jie supranta geros mokyklos konceptualią idėją, nekvestionuoja jos įgyvendinimo galimybių. Tai sudaro prielaidą teigti, kad geros mokyklos įgyvendinimas gali tapti esamos mokyklos kismu – ne mimikrija, bet metamorfoze, tačiau tam reikalingas visų bendruomenės narių ar bent jos didžiosios dalies pamatinis šios mokyklos idėjos supratimas ir priėmimas siūlomo iššūkio kurti mokyklą, atliepančią nurodytą misiją, tačiau savitu keliu. Tam dera brėžti savo mokyklos žemėlapi ir kurti navigacinę sistemą“ (Ten pat).

Galima teigti, kad šiame tyrime dalyvavę ekspertai suprato *geros mokyklos* esmę ir nekvestionavo jos įgyvendinimo galimybių ir reikšmingumo.

Praėjus dvejiems metams ir nesirenkant nei informantų, nei ekspertų, nei respondentų, susipažinusių su *Koncepcija*, ryškėja *geros mokyklos* sampratos problema.

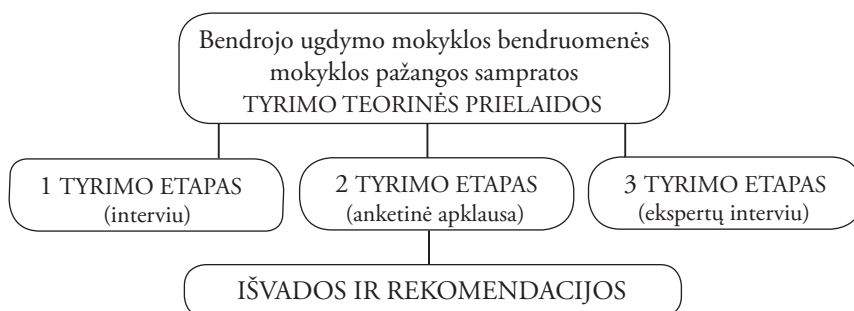
Tyrimas atiliktas 2017–2018 metais. „Jo tikslas – atskleisti bendrojo ugdymo mokyklos pažangos sampratą *Geros mokyklos koncepcijos* kontekste tikslinių grupių požiūriu ir įvardyti bendrojo ugdymo mokyklos pažangos sampratos turinį lauką.

Uždaviniai:

1. Atskleisti bendrojo ugdymo mokyklos pažangos sampratą, remiantis tikslinių grupių nuomone (7–12 klasių mokinių, mokytojų ir mokyklų vadovų bei nacionalinio lygmens informantų).

2. Suformuluoti mokyklos pažangos sampratos turinį eskizą“ (Targamadžė, Žibėnienė, Česnavičienė, 2018, 6).

Jo loginė schema:

1 pav. Bendrojo ugdymo mokyklos pažangos sampratos tyrimo loginė schema (Targamadžė, Žibėnienė, Česnavičienė, 2018, 6)

Šiame tyrime buvo aiškinamasi *geros mokyklos* samprata, fokusuojantis į šios mokyklos pažangą. Ir paaiškėjo, kad netgi grupinės diskusijos, kurią konstravo ir moderavo straipsnio autorė, metu ši samprata ekspertų nebuvo esmingai išryškinta *Geros mokyklos koncepcijos* turininiame lauke (išskyrus vieną ekspertą).

Grupinės diskusijos dalyviams buvo pateikti trys klausimai:

1. Kaip Jūs suprantate mokyklos pažangą?
2. Kas kiek laiko reikėtų teikti vertinimo ataskaitą?
3. Kokia turėtų būti ataskaitos apimtis?

Paskutiniai du klausimai yra techninio pobūdžio ir buvo pateikti NMVA prašymu norint patikslinti, nes tiek kiekybinio, tiek kokybinio tyrimo metu buvo įvairių nuomonių.

Tyrimo dalyvavo 8 nacionalinio lygmens ekspertai. Jie buvo atrinkti pagal tam tikrus kriterijus (Ten pat, 11).

„Kriterijai, pagal kuriuos buvo atrenkami ekspertai grupinei diskusijai, buvo tokie (turėjo atitikti bent vieną kriterijų):

- turėti patirtį dalyvaujant, formuojant valstybinę pagrindinio ir vidurinio ugdymo politiką ir ją įgyvendinti (ŠMM);
- dalyvauti analizuojant, tiriant, vertinant ir prognozuojant mokyklos, regiono ir šalies švietimo būklę (NMVA);
- vykdyti bendrojo ugdymo mokyklos veiklos kokybės išorinį vertinimą (NMVA, mokyklos veiklos išorinio vertinimo ekspertai, mokslininkai);
- turėti patirties teikti informacinę, ekspertinę, konsultacinę ir kvalifikacijos tobulinimo pagalbą mokykloms, kitiems švietimo teikėjams, mokytojams, švietimo pagalbos įstaigoms, pagalbos specialistams ir švietimo valdymo subjektams (NMVA, UPC, SPPC ar mokslininkai);
- dirbti ir turėti ne mažesnę nei 3 metų direktoriaus ar direktoriaus pavaduotojo ugdymui darbo patirtį (ne lietuvių kalba mokomoje mokykloje);
- turėti ne mažesnę nei 3 metų patirtį dirbant miesto ir / arba rajono švietimo pagalbos tarnyboje / skyriuje;
- tėvas, kuris turi mokyklinio amžiaus vaiką, domisi švietimu, atlieka taikomąją-tiriamąją veiklą;
- mokinys, turintis teisę atstovauti mokinių interesams bei konstruktyviai dalyvaujantis formuojant kryptingą vaikų ir jaunimo politiką (mokinių parlamento narys).“

Apibendrinant jų atsakymus apie bendrojo ugdymo mokyklos pažangos sampratą, galima teigti, „kad iš esmės visi ekspertai bendrojo ugdymo mokyklos pažangos supratime įžvelgia ir rezultatą, ir procesą, tik skirtingai juos akcentuoja – vieni daugiau pabrėžia vieną ar kitą aspektą. Dera pažymėti, kad ne visada sutampa jų mokyklos pažangos samprata su *Geros mokyklos koncepcijoje* nurodytais akcentais (nėra arba nepakankamai akcentuojami ugdymo rezultatai, kurie apibrėžiami trimis sandais: mokinio branda, pasiekimais ir pažanga). Pasigendama proceso ir pokyčių sinergijos akcento. Taip pat ekspertų atkreiptas dėmesys į mokyklos kontekstualumo aspektą – kiekviena mokykla

yra savita, tad ir jos veiklos kontekstas yra unikalus bei tikslų formulavimas, jų siekis yra savitas. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į proceso ir jo pokyčio vertinimą ir įvertinimą, kuris sietinas su tam tikrais kriterijais ir / ar rodikliais. Bendrojo ugdymo mokyklos pažanga taip pat siejama su mokyklos strategija ir / ar tikslais, jų siekiu. Šiuo atveju mokyklos judėjimo trajektorijos vertinime didelį svorį įgyja tiek kiekybiniai, tiek kokybiniai rodikliai“ (Targamadžė, Žibėnienė, Česnavičienė, 2018, 39).

Taigi, grupinės diskusijos metu ekspertai vienos mokyklos ar jos pažangos sampratos nepateikė – vieni daugiau akcentavo mokyklos veiklos rezultatą, kiti – procesą, kiti nurodė ir procesą, ir rezultatą. Tačiau jų minimas rezultatas menkai koreliavo arba net nekoreliuoja su *Geros mokyklos koncepcijoje* nurodytais trimis sąveikaujančiais ugdymo rezultatų sandais: mokinio branda, pažanga, akademiniais pasiekimais. „Ir tai suprantama, nes dažnai mokyklos rezultatai akcentuojami pagal Valstybinių brandos egzaminų, tarptautinių ir nacionalinių testų rezultatus“ (Ten pat).

Grupinės diskusijos metu atskleista, kad „nėra vieningos geros mokyklos sampratos, epizodinis ryšys tarp geros mokyklos pažangos rezultatų ir geros mokyklos koncepcijos“ (Targamadžė, Žibėnienė, Česnavičienė, 2018, 40). Be to, vieni ekspertai akcentavo vienus ar kitus geros mokyklos aspektus, tačiau su kai kuriais nebuvo nurodytas ryšys, pavyzdžiui, su mokyklos savivalda, o tai reikšminga, nes *Geros mokyklos koncepcija* orientuoja į mokyklos veiklos grindimą bendrais susitarimais. Šie bendri susitarimai neabejotinai susiję su mokyklos projektuojamais veiklos rezultatais.

2018 metų tyrimo analizė akivaizdžiai parodė, kad net tik informantai, respondentai neturi vienos nuomonės apie *geros mokyklos* sampratą, jos pažangą, bet ir dauguma ekspertų neturi vienos *geros mokyklos* ir jos pažangos sampratos, kuri turėtų koreliuoti su *geros mokyklos* definicija ir mokyklos veiklos aspektais, nurodytais *Koncepcijoje*. Tai ypač pažymėtina, nes būtent grupinėje diskusijoje dalyvavę ekspertai gali turėti įtakos priimant sprendimus, nes dauguma jų dalyvauja rengiant dokumentus, ataskaitas. Tad galima formuluoti prielaidą, kad vyksta *Geros mokyklos koncepcijos* įgyvendinimo imitacija, nes stokoama jos supratimo.

Vietoje išvadų

Pirmą kartą Lietuvos Respublikos Seime 2017 m. patvirtintos *Bendrojo ugdymo mokyklos kaitos gairės* (2017), kurios orientuotos į sisteminę bendrojo ugdymo mokyklos kaitą, nes jose nurodoma, kad penkiose srityse siekiama bendrojo ugdymo pokyčių: 1) ugdymo turinys; 2) pedagogų rengimas ir karjera; 3) edukologijos srities moksliniai tyrimai; 4) mokyklų strateginis valdymas; 5) bendrojo ugdymo finansavimas. Taip pat nurodyti penki esminiai principai, kurie turi derėti su Lietuvos kontekstu. Tai ypač ryšku trečiojo principo formuluotėje, nes joje yra kontekstualumo ir globalumo dermės akcentas ir pažymima, kad švietimo politika turi atliepti tarptautinius procesus ir integravimą, nacionalinius poreikius ir savitumą.

Bendrojo ugdymo mokyklos kaitos gairės (2017) aiškiai nurodo bendrojo ugdymo mokyklos linkmę sąveikoje su nacionaliniu kontekstu ir aiškiai pabrėžia, kad asmenybės brandai ir asmens individualioms galimybėms atsiskleisti dera rasti svarbią racionalią visų ugdymo sričių pusiausvyrą, o ugdymo turinys ir bendrųjų, ir dalykinių gebėjimų ugdymas turi sietis su aktualiais kontekstais (kultūros ir visuomenės darnus vystymasis; būtina turi būti skirtas tinkamas dėmesys pilietiškumui ir emociniam raštingumui ugdyti). Šis dokumentas akivaizdžiai rodo, kad dera atliepti nacionalinį kontekstą.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos 2018 m. parengtame *Bendrųjų programų atnaujinimo gairių projekte* (2018, 1) nurodyta, kad Lietuvos švietimo politikos tęstinumas yra svarbus ugdymo turiniui atnaujinti; turi būti sudaromos sąlygos jai įgyvendinti mokykloje, įvertinant kontekstą (tarptautinį, šalies, regiono). Tačiau išsamesnė gairių analizė rodo, kad pateikiama įvairių tarptautinių ir Lietuvos dokumentų citatų, teigiama, kad ugdymo rezultatus aprašyti siūloma per tokias kompetencijas ir raštingumus:

- Gebėjimas pasirūpinti savimi;
- Kūrybingumas;
- Kritinis mąstymas;
- Įsitraukimas ir socialinis atsakingumas;
- Bendradarbiavimas;
- Kalbinis raštingumas;
- Matematinis raštingumas;
- Sveikatos raštingumas;
- Skaitmeninis raštingumas;
- Finansinis raštingumas;
- Informacinis ir medijų raštingumas;
- Gamtamokslis / STEAM raštingumas.

Šios kompetencijos, raštingumas, kaip nurodoma minėtų gairių projekte, sukonstruoti EBPO projekte *Education 2030 Learning Framework* (Švietimo 2030 mokymosi gairės) programų rengimo ir įgyvendinimo apibendrintais principais.

Tad kelia abejonių ŠMSM rengiamų dokumentų adekvatumas prieš tai rengtiems nacionaliniams dokumentams (nagrinėjamu požiūriu *Geros mokyklos koncepcijai* ir jos pagrindu rengtoms *Bendrojo ugdymo mokyklos kaitos gairėms*). Turint omenyje, kad *Koncepcija* yra patvirtinta ŠMSM, o minėtos *Gairės* – Lietuvos Respublikos Seimo, galima teigti, kad po *Geros mokyklos koncepcijos* patvirtinimo ŠMSM rengiami ir parengti dokumentai iš esmės nesiejami su *geros mokyklos* samprata – jau minėtas *Bendrųjų programų atnaujinimo gairių projektas* (2018) nesifokusuoja į *Koncepcijoje* nurodytus ugdymo rezultatus, o *Kokybės krepšelio skyrimo bendrojo ugdymo mokykloms tvarkos apraše* (2018) nurodomi stiprią *geros mokyklos* požymių raišką turinčių mokyklų ir silpną *geros mokyklos* požymių raišką turinčių mokyklų rodikliai iš esmės nedera su *geros mokyklos* samprata – standartizuotas 8 klasės mokyklos sukuriama kontekstinė pridėtinė vertė rodiklis; standartizuotas 8 klasės mokyklos kultūros rodiklis; apibendrintas mokinių

valstybinių brandos egzaminų rezultatų rodiklis; mokinių, mokykloje gaunančių nemokamą maitinimą, dalis. Tai rodo, kad dokumentų rengėjų *geros mokyklos* sampratos sąvokinė erdvė yra arba nesuprantama, arba ignoruojama. O tai signalizuoja apie *Geros mokyklos koncepcijos* neįgyvendinimą pilna aprėptimi, o tiksliau – jos įgyvendinimo imitaciją arba simuliakrų kūrimą.

Atlikti tyrimai, kuriais siekta išsiaiškinti, kaip ekspertai supranta gerą mokyklą, kokias mato jos įgyvendinimo galimybes ir trikdžius (2016), ir *geros mokyklos* sampratos aiškinimasis, fokusuojantis į jos pažangą (2017–2018), leidžia formuluoti prielaidą, kad *Geros mokyklos koncepcijos* (2015) esmės supratimas yra problemiškas, nes ypač skirtingai yra suprantami ugdymo rezultatai (nepakankamai akcentuojama mokinio branda, pasiekimai ir pažanga kaip trys ugdymo rezultatų sandai arba jų iš viso nėra; pasigendama proceso ir pokyčių sinergijos akcento, neišryškinamas mokyklų kontekstualumo aspektas, kuris siejamas su mokyklos savitumu). O tai gali turėti įtakos įgyvendinant *Geros mokyklos koncepciją*, rengiant dokumentus ir šią koncepciją realizuojant konkrečiose mokyklose.

Literatūra

- Bendrujų programų atnaujinimo gairės* (projektas, 2018-11-20. Prieiga per internetą: https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2018/11/Bendruju-programu-atnaujinimo-gaires_2018-11-21.pdf
- Bendrojo ugdymo mokyklos kaitos gairės*. Patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2017 m. liepos 11 d., nutarimas Nr. XIII-627. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5a2423d26c7911e7aefae747e4b63286?jfwid=-15uh8y0ym>
- Education 2030 Learning Framework* (2018). Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/education/2030/learning-framework-2030.htm>
- Geros mokyklos koncepcija*. Patvirtinta LR Švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1308. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f2f65120a7bb11e5be7fbc3f919a1ebe>
- Kokybės krepšelio skyrimo bendrojo ugdymo mokykloms tvarkos aprašas*. Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. rugpjūčio 28 d. įsakymu Nr. V-707. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/cc9545a2abc211e8aa33fe8f0fea665f?jfwid=-2icx9ex5p>
- Kukla, A. (2000). *Social Constructivism and the Philosophy of Science*. New York: Routledge.
- Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodika*. Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. V-267. Prieiga per internetą: <http://www.nmva.smm.lt/isivertinimas/mokykluisivertinimas/dokumentai/>
- Pollard, A. (2002). *Refleksyvusis mokymas*. Vilnius: Garnelis.

- Targamadžė, V., Girdzijauskienė, S. ir kt. (2015). *Naujoji (Z) karta – prarastoji ar dar neatrastoji: naujosios (Z) kartos vaiko mokymosi procesų esminių aspektų identifikavimas*. Šiauliai: Titnagas.
- Targamadžė, V. (2016). Gera bendrojo ugdymo mokykla: mimikrija ar metamorfozė? *Socialinis ugdymas*, 42(1), 6–16.
- Targamadžė, V., Žibėnienė, G., Česnavičienė, J. (2018). *Bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės mokyklos pažangos samprata, orientuojantis į Geros mokyklos koncepciją* (Ataskaita). Vilnius: Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra.

A Good School: a Problem of Perception

Vilija Targamadžė

Vilnius University, Institute of Educational Sciences, Faculty of Philosophy, Universiteto g. 9, LT-01513 Vilnius, Lithuania, vilija.targamadze@gmail.com

Summary

The Good School Concept was approved in 2015, however, its perception and implementation remain dubious.

Thus, a question arises. Is there an adequate understanding of what a good school is in Lithuania in relation to the Good School Concept of 2015?

Two researches have been conducted in an effort to answer it. The first one, which took place in 2016, involved experts, acquainted with the Good School Concept, and it was concluded that the concept is well-understood and approved of by the experts – the notion of a good school is revealed via particular keywords, the definition of its mission correlates with the essence of the Concept, as far as its field of definitions in terms of meaning and content goes. Said notion is correctly perceived as guidelines to draw a map of a particular school within an appropriate methodological access frame, encoded within the Good School Concept. The second research was conducted by different researchers in 2018 and showed that the notion of a good school is problematic. The research consisted of three parts (interviews with informants, a written survey of the respondents, and focus groups comprised of experts) and provided evidence suggesting that certain informants, respondents, or experts put more emphasis on some or other aspects of a good school, yet they fail to consistently stress school properties congruent with what a good school is.

Keywords: *The Good School Concept, perception, understanding, empirical research.*

Gauta 2019 01 07/ Received 07 01 2019
Priimta 2019 04 24 / Accepted 24 04 2019